

Vincze Péter: Gyurka bácsira emlékezve

2021. június 5.

Ezen a szentmisén Gyurka bácsira emlékezünk mindannyian, akik itt összegyűltünk. Hogy miért? Mert így, vagy úgy, de nagy hatással volt az életünkre. Legtöbben persze személyesen is ismertük őt, de minden bizonnyal itt lennénk ma akkor is, ha csak az írásain keresztül hallunk róla! A legfontosabb ajándéka számunka éppen az, hogy itt és most valamennyien együtt lehetünk, beleértve azokat is, akik ma az online jelenléteket választották. Hálát adok azért, hogy megismerhettek Benneteket, hiszen oly sok helyről táplálkozik a Bokor Budapesttől Debrecenig vagy Pécstől Szegedig egyaránt. Ugyan már, „nagy ügy”! – mondhatnánk a mai, globalizációval és internettel átítatott világunkban, ahol megszokhattuk, hogy bárkit elérhetünk néhány egérvattintással. De bizony *létkérdés volt ez az elmúlt rendszerben*, ahol így találhattak egymásra a tiszta lelkű, önálló gondolkodásra képes és a Jézusi tanítás közös nevezőjében megegyező emberek. Létkérdés volt, hogy tartozunk valahová, ahol együtt fejlődhetünk és gondolkodhatunk, miközben kölcsönösen elfogadjuk egymás különbözőségeit is, vagy a miénktől eltérő egyéni véleményeket és meggyőződéseket. Ez volt az, amit Gyurka bácsi örökül hagyott nekünk és ebből az alkalomból szeretnék néhány személyes gondolattal is hozzájárulni az ő emlékének felidézéséhez.

Nem a szakmai életrajzáról szeretnék beszélni, megvizsgálva, hogy milyen hatással volt a teológia tudományának alakulására, mert úgy érzem, hogy sokkal méltóbb, ha **ma Gyurka bácsira, az emberre emlékezünk:**

- a kertészre
- a barátira
- a tanárra
- a rebellis papra és teológusra
 - a szerény tudósra
 - a lelki vezetőre
 - a közösségvezetőre
- az íróra és előadóra
- a térítőre (?)
- és végül a **hiteles emberre, aki élte is, amit tanított**

Megismerkedésünk

Milyen szép is lenne, ha most azt mondhatnám: emlékszem, ezerkilencszáz-akárhányban találkoztam vele először, és már az első beszélgetésünk olyan hatással volt rám, hogy abban a pillanatban megváltozott az életem. Nos, nem így történt! A szüleimnek talán lehetett valami hasonló élménye, mégpedig az *őszinte felháborodás* rögtön az első találkozás során. Történt ugyanis, hogy egy csepeli pap meghívta Gyurka bácsit előadni egy felnőtt hittanra, ahová a szüleim is elkeveredtek, bár akkor még nem voltak egy pár. A plébános azonban annyira elhúzta az időt, hogy Gyurka bácsinak már csak néhány perc jutott a hittanóra végén. Felmérve a helyzetet úgy döntött, hogy most már nem fog szövegelni, hanem csak feltett egy egyszerű kérdést: *„Mit gondoltok, mi volt Jézus legfontosabb, Őt minden más korabeli gondolkodótól megkülönböztető jellemvonása? Írjátok le egy papírra, aztán beszéljük meg!”* Születtek a jobbnál-jobb, hagyományos válaszok (szeretet, megváltás és így tovább) és végül természetesen Gyurka bácsit is megkérdezték, hogy ő mit gondol. **„Az erő nem alkalmazás”** – mondta. A hittanóra véget ért, de a felháborodás magasba csapott – és talán pont ezért nem szakadt meg ez a kapcsolat.

Gyurka bácsi tehát már a születésem előtt családunk részévé vált, hiszen szüleim az ő közösségébe jártak, gondolatai pedig áthatották a mi nevelésünket is. Olyannyira így volt ez, hogy még az én legkisebb lányom is – aki csak 2 éves volt, amikor Gyurka bácsi meghalt – szóval amikor Annát megkérdeztük, hogy tudja-e, ki az a Gyurka bácsi, habozás nélkül rávágta: hát persze, a nagypapa! ... Aztán amikor ráeszmélt, hogy valami nem stimmel, akkor elbizonytalanodott: vagy esetleg a dédnagypapa?

Első tudatos emlékem

Gyurka bácsival kapcsolatban az első, meghatározó élményem kiskamaszkoromból származik, amikor egy Márcziék lakásán tartott misén, prédikáció helyett Gyurka bácsi feltett egy „Miért?”-tel kezdődő kérdő mondatot és elindította a kört a résztvevők között. 5-6 nagycsalád lehetett ott a gyerekekkel. Sajnos a pontos kérdésre már nem emlékszem, csak arra, hogy ez az aznapi evangéliumra vonatkozott és ravasz, fogós kérdés volt. Valami ilyesmi: „Mit gondoltok, miért történt ez és ez, éppen így és így?” Szerencsére a kör közepe táján ültem, így volt időm gondolkodni, és egyszer csak megvilágosodtam! Hát persze! Nem múlt el nyomtalanul a sok hittanóra és szentírás olvasás. Rátaláltam a megfelelő közhelyre, a tuti megoldásra: „Azért történt így, mert meg volt írva!” Azt hittem, ezzel most átvágtam a gordiuszi csomót, de csalódnom kellett! Gyurka bácsi ugyanis megállította a kört és visszakérdezett: „Én arra lennék kíváncsi, hogy te mit gondolsz erről!” Nem állítom, hogy akkor és ott elöntött volna a forró hála ezért az őszinte érdeklődésért, sőt! De később rádöbentem, hogy ez egy nagyon fontos *fordulópont* volt az életemben, mert többé már nem elégedhetek meg a *konzervválaszokkal*, ha az élet kérdéseit boncolgatom – igenis át kell rágnom magamat teljes mélységben a problémákon ahhoz, hogy aztán őszinte hittel és meggyőződéssel tudjak kiállni valami mellett, amit igaznak tartok.

A HIT

Szervesen kapcsolódik ide az is, amit Gyurka bácsitól tanultam a hitről. Mert a hit bizony nem az ismeretszerzésnek egy könnyed és bárgyú formája, hanem épp ellenkezőleg: kemény munka azért, hogy a felismert és a lelkiismeretünk által is igaznak tartott ügyekért akár az életünk árán is kiálljunk, tehát Gyurka bácsi szavaival: „Reá helyezük az életünket”.

Isten országa rajtunk fordul

Gyurka bácsi sem bólogató Jánosokat akart maga köré gyűjteni, hanem gondolkodó embereket, akik elég bátrak ahhoz, hogy akár őseik, akár a társadalom álszent vagy hazug elvárásait megkérdőjelezzék, és önmagukon metanoia-t, tudátátalakítást végezve egy új embert építsenek föl magukban! Mert csak ilyenekre építhető fel aztán a szeretet társadalma, mely független az evilági országok határaitól és Isten országát hozza el a Földre – ez volt Gyurka bácsi ars poétikájának a lényege.

Egyetemes felelősség

Gyurka bácsi gondolatvilágában nem volt értékes és értéktelen ember, pap és laikus (akinek semmi dolga az Isten ügyével), és az általa megálmodott társadalomban valószínűleg a Jézus korabeli példabeszéd sem hangozhatott volna el, hiszen ha ezt az *adás – szolgálat – szelídség* tartja össze, akkor bizony fogalmi ellentmondás lenne, ha ebben kőgazdag és koldusszegény, kétfilléres özvegyasszony egyaránt létezhetne! Gyurka bácsi inkább mindenkit odaültetett volna az Élet asztalához, ahogy a költő is mondja:

*Ha majd a bőség kosarából
Mindenki egyaránt vehet,
Ha majd a jognak asztalánál
Mind egyaránt foglal helyet,
Ha majd a szellem napvilága
Ragyog minden ház ablakán:
Akkor mondhatjuk, hogy megálljunk,
Mert itt van már a Kánaán!*

(Petőfi Sándor: a XIX. század költői)

Szegénység eszmény – cél, vagy következmény?

Volt néhány kifordított mondás a Bokorban, ami éppen szembement a közgondolkodással, például: nem az a kérdés, hogy juthatunk 5-ről a 6-ra, hanem éppen fordítva: *hogyan juthatunk 6-ról az 5-re?!* Tehát terjedőben volt egyfajta szegénységesezmény, amit mi fiatalok eleinte nem tudtunk hová tenni. Éppen ezért egy alkalommal, amikor Óbudaváron nyaraltunk a kisközösséggel Gyurka bácsinál, az egyik esti beszélgetésnél bedobtuk ezt a témát. Tehát mit gondol például arról, hogy akkor nem szabad a munkahelyünkön sokat keresni? Vagy utasítsunk vissza egy esetleges fizetésemelést? „Nem a tisztas munkáért kapott fizetés nagyságával van a probléma – mondta –, hanem azzal, hogy ezt *joggal és okkal tartjuk-e meg teljes egészében magunknak?*” Közben tudjuk, hogy a világ másik részén emberek halnak éhen, vagy akár közelebb is találhatunk olyanokat, akik nyomorognak, de legalábbis hozzánk képest nagyobb szükségben szenvednek. Ha tehát meg tudunk élni a fizetésünk 100%-ából, akkor meg kell tudnunk élni annak 90%-ból is! És akkor a maradékot eloszthatjuk a rászorulóknak között.

A szegénység tehát nem cél, hanem következmény – embertársaink iránt vállalt felelősségünk következménye lehet. (Vö: Boldogok a lélekben szegények – de ez a közhiedelemmel ellentétben nem a gügyéket jelenti, hanem az isteni sugallatra (pneuma, szent szellem hatására) adakozókat, akik ennek következtében szegényednek el ...) Végül még egy fontos dolgot mondott Gyurka bácsi: „Annyit adj, amennyit jó szívvel tudsz adni!”. Nincsenek tehát abszolút számok és százalékok, csak egyéni mérlegelés.

Osztózás

Gyurka bácsinak egyébként nem csak a szája járt. Ő maga is – csöndben és halkán – adakozott a nála szegényebbek részére (és itt ismét visszautalnék a mai evangéliumra), sőt amikor vidéken saját házat vettünk, aminek 3/4-ét baráti kölcsönökből fedeztük, ő kérés nélkül hozzájárult ehhez azzal a kikötéssel, hogy a pénzt ne neki adjuk vissza, hanem majd egy nálunk rászorulóbbnak, ha eljön az ideje. Azt nem tudom pontosan, hogy az indiai éhezők támogatását Prakash-on keresztül – óvodás szóhasználatlaltal – „ki kezdte?” (mert aztán annyira elharapódzott ez a szokás itt a Bokron belül), de gyanítom, hogy ehhez is köze lehetett Gyurka bácsi globális szemléletmódjának!

Kommuna – a füstbe ment terv

És ha már ennyire benne vagyunk itt az osztózás témában, akkor kénytelen vagyok Gyurka bácsinak egy *meg nem valósult álmáról* is szót ejteni, mégpedig a kommunáról. Történt ugyanis, hogy Gyurka bácsi elkeveredett a hutteri testvérekhez és náluk töltött néhány hetet, akik teljes vagyoni- és életközösségben élnek: közös napirenddel, imádságokkal, és a megélhetésükért is közösen dolgoznak meg. Részben önellátásra rendezkedtek be, részben pedig – gondolom – az általuk megtermelt javakkal kereskedve szerzik be mindazt, amire még szükségük van. Nos, Gyurka bácsi, mint piarista szerzetes számára ez talán valóban eszményi előrelépés lehetett volna, osztózással és minden lelki jóval fűszerezve, hiszen így megvalósulhatott volna egy olyan *mintatársadalom*, mely az őt befogadó egészre is talán a *kovász erejével* hatott volna, de ez a kommuna ötlet végül megbukott a Bokor individuális, makacs, önfejű és egyéni véleménnyel rendelkező tagjai akaratán. (Küldetésünk a társadalom nagy egészéhez szól, vagy elég a „szigetüzem”, tehát élet a búra alatt? Ez itt a kérdés!)

Gondolom, hogy afféle bólogató Jánosokkal nem lett volna ezt ilyen nehéz elindítani, de ezek a Bokros testvérek sajnos – Gyurka bácsi hibájából természetesen – már éppen eléggé hozzászórtak ahhoz, hogy *semmit se fogadjanak el pusztán tekintélyi alapon*, így aztán tanítómesterük véleményét is eléggé ízekre szedték ellenérveikkel. A dologból lett ugyan egy csodálatos Bokorliget kamasztáborokkal, de a közösségi együttélés végül nem valósult meg.

Gyurka bácsi persze *nem volt olyan naiv*, hogy a megállapodott, 40 év felettiébe vetette volna a bizalmát, ezért aztán a mi tinédzser (forradalmi, lázadó, veszténivaló nélküli) korosztályunk kapta a legtöbbet a kommunaféle „áldásból”. Mondta is többször, hogy a Bokor első nemzedéke elkezdte a közösségbe járást, a második felismerte, hogy a Jézustól tanult erőszakmentesség és a katonáskodás

összeegyeztethetetlen, úgyhogy a harmadik nemzedéknek jut a nemes feladat, hogy *megvalósítsa az életközösséget!* Egy időben még a Gyurka bácsi miséken is azzal riogatott minket (meg mi egymást!), hogy ha nem hozunk témát, akkor ő bizony a kommunáról fog velünk eszmét cserélni. És nem mondom, hogy eleve elzárkóztunk volna ettől, hiszen már lelkesen tervezgettük, hogy milyen nagyszerű lesz, ha nem kell minden családnak külön mosógép (vajon hány embert bír kiszolgálni egy darab?), de egyáltalán nem volt világos, hogy miből is élne meg ez az értelmiségi mintatársadalom, akiknek a paraszti/iparos munka ugyan nem feltétlenül bűdös, de az biztos, hogy teljesen ismeretlen. Meg persze tele voltunk kérdésekkel – közgazdász hallgató barátom például arra volt kíváncsi, hogy OK, csináljunk kommunát, de miből fogunk élni, hogy lesz ez rentábilis? Gyurka bácsi erre nagy ravaszul azt felelte, hogy ő igazán nem akarja megkötni a kezünket: találjunk ki egy működő modellt és valósítsuk meg azt! Egyszóval: „Rátok van bízva!” Az én egyik kérdésem az volt, hogy rendben, de mi van akkor, ha majd a *leendő feleségemnek nem lesz kedve* ehhez az életformához? Helyeselt, mondván: „Nyilván jól kell párt választani” – értsd: akárki nem felel meg, előtte át kell mennie a kommuna-szűrőn! Szóval így évdőtünk egymással éveig, hol belelkesedve, hol egymást ijesztgetve olyanokkal, hogy egy rendes kommunában minden lánynak egyformán kell ám felöltöznie, és a fejkendőik miatt meg sem lehet különböztetni őket egymástól! Vagy: azt tudad, hogy a kommunában lehet ugyan házasodni, de még a házaspárok sem zárhatják magukra az ajtót – ha ugyan van nekik olyanjuk? Szerencsés-e, ha nem az édesanyák, hanem már egészen kicsi kortól a közös „óvodák” nevelik a gyerekeket? Az a kérdés is felmerült, hogy a különböző életstílusú családok együttélési nehézségeinek leküzdésére fordított energia vajon mennyiben csökkenti az új életforma által megnövelt élétszentségünket? Megvalósítható-e mindez az uniformizálódás veszélye nélkül?

Szóval komolyan megvitattuk a témát a közösségeinkben, de a megvalósítás kényes talajára már egyikünk sem merészkedett. Elvi síkon végül valami olyasmiben maradtunk, hogy kommunában biztosan nem akarunk élni, de azért jó lenne majd egymás közelében lakni, például egy falun belül és bizonyos dolgokat megosztani egymással. Aztán az élet erre is rácsfolt, mert igaz ugyan, hogy legtöbbünk vidékre költözött a közösségből, de bizony nem egyszerre és valójában a szélrózsa minden irányába rebtentünk, mert valahogy nem tudtuk összeegyeztetni az anyagi lehetőségeinket, és hogy kinek merrefelé tetszik a világ. Úgyhogy így zárult le a „kommunakorszak”, és egyszer Gyurka bácsi is bejelentette, hogy befejezte a kommuna témát, nem fog többet ezzel „az agyunkra menni”. Más kérdés, hogy ahol lakunk, megismerkedtünk új emberekkel, és részben megvalósítottunk ezt-azt ennek a korszaknak az álmaiból.

Gyurka bácsi azonban nemcsak a kommuna szószólója volt, hanem még sok más arcát is megismertem a benne lakó embernek – ezeket szeretném most felidézni!

A kertész és a gyakorlat embere

Sokéves városi lét után végre – kiskamasz koromban – elköltöztünk egy rozszant házikóba, amihez már kert is tartozott. Nagy lelkesedéssel vettem bele magamat a kertészkedésbe, és inkább a Jóisten áldásából (meg nagyapám odafigyelése miatt), mintsem saját ügyességemből ennek meg is lett az eredménye! Történt egyszer, hogy Gyurka bácsi eljött hozzánk, és anyuékkal beszélgetett, amikor nagy büszkén vittem oda nekik megmutatni a pingponglabda nagyságú, gyönyörű formájú és szép piros, hónapos retkeimet. Jellemző mozzanat volt, ahogy Gyurka bácsi rám nézett, és a maga elfogulatlan, mindig tanulni kész módján megkérdezte: „Mondd, ezt hogy csinálod? Én akármit teszek, Óbudaváron sosem nő meg ilyen szépen a retek!” Gyerekfejjel persze fogalmam sem volt róla, hiszen én csak elültettem, kiegyeltem, locsolgattam, a retek meg szépen megnőtt. Szerette az ottani földet, mikroklimát és kész! A jelenlegi kertem köves és agyagos földje már sokkal nagyobb rokonságot mutat az óbudavárral: itt már nekem is ugyanolyan csóffadtak, mint amazok lehettek annak idején.

Óbudavár magát a természetet jelentette Gyurka bácsinak, aki tavasztól ősziig kiköltözött és „parasztizált”, miközben a portája mindig tárva-nyitva állott a nála vendégeskedő családok és közösségek számára, valamint a lelki elmélyülést biztosító lelkigyakorlatok helye volt.

Mi is megkértük néha Gyurka bácsit, hogy tartson nekünk lelki-gyakorlatot, aki 20 fő alatt sosem vállalt ilyet – és milyen jó is volt ez, amikor szinte rákényszerültünk, hogy ne csak a megszokott kis-közösségünkkel legyünk ilyenkor együtt, hanem új emberek és más közösségek üdítő gondolatait is hallhassuk.

Gyurka bácsinál mindig a lelki-szellemi és a gyakorlati munkák összhangját láttam – akárcsak egy másik példaképemnél, Szabó Laci bácsinál. Ők, és még sokan kényszerültek a múlt rendszerben meggyőződésük és értékrendjük miatt olyan kétértelmű munkákra, melyek nem törték meg őket, sőt inkább ők nemesítették meg ezeket azzal, hogy közben egy-egy verset, vagy más gondolatot forgatva elméjükben igazi szeretettel és odafigyeléssel tevékenykedtek.

Kertészkedéssel kapcsolatos közös élményem volt Gyurka bácsival a málnametszés, amikor a füllesztő hőségben a málnásban kúsztunk-másztunk és izzadtunk Gyurka bácsi után, aki elől haladt a málnavesszők tövében és kimetszette közülük, amikre már nem volt szükség – mi pedig szorgosan húzgáltuk ki ezeket és takarítottunk. De jól esett utána lelocsolni magunkat a dézsában álló vízzel! – bár felkarcolt kezeink még sokáig őrizték a közösen és jól végzett munka emlékét.

Gyurka bácsi mindig nagy mestere volt annak, hogy bennünket kamaszokat motiváljon, és amihez mi értettünk jobban, azt elfogadja. Amikor például az óbudavári ház nappalijának mennyezetét vakoltam, teljes mértékben megbízott a szakértelmemben és csak annyit kérdezett, hogy mennyi meszet és cementet tegyenek a malterba, amit aztán 4-5 hatvan év fölötti barátjával kézzel kevert össze nekünk egy hatalmas, deszkából összerótt habarcsosládában. Jólesett ez a bizalom, és valahogy sokkal hitelesebbé is tették ezek a közös munkák azt, amiről beszélt – muszáj volt ezeket komolyan venni és elgondolkodni rajtuk!

Az óbudavári dühös ember

Ha már az óbudavári emlékeken merengek, muszáj elmesélnem egy történetet, mely ismét csak a hús-vér emberről szól, és sok mindent elárul az egyházi szokásokhoz fűződő viszonyáról is, amiről később még bővebben is lesz szó. Egyik évben a kisközösségemmel Óbudaváron nyaraltunk, ami azt jelentette, hogy napi néhány órás kerti munkáért cserébe azt csináltunk, amit akartunk. Kirándultunk, fociztunk vagy éppen lesétáltunk a Balatonhoz. Nem is ez a lényeg, hanem az, hogy minden reggel (kb. 7 órakor, de lehet, hogy korábban, már nem emlékszem pontosan) Gyurka bácsi misét mondott, és teljesen fakultatív alapon, akinek volt kedve, az részt vehetett ezen. Mi kb. 1 hétre mentünk, csütörtöktől a következő szerdáig – ez még fontos lesz. Szóval éltük szépen az életünket, és a szabadon választhatóság ellenére is általában valamennyien részt vettünk a reggeli szentmiséken. Szombaton viszont, egy egész napos túrázás után a társaság annyira elfáradt, hogy a másnap reggeli misére csak 2-3 embernek volt ereje felkelni. Én részt vettem a misén, ami látszólag nyugodtan le is ment, de utána Gyurka bácsi mérgesen közölte, hogy aki az ő vendégszeretetéért élvezi, de nem vesz részt a vasárnapi szentmisén, az választhat: vagy elmegy valamelyik környéki falu templomába misére, vagy szedheti a sátorfáját! Szerencsére a szomszédos faluban, Szentjakabfán 10 óra körül kezdődött a mise, így a későn kelők is pótolhatták mulasztásukat.

Őszintén szólva egyáltalán nem gondoltam volna, hogy ez ennyire fontos Gyurka bácsinak, ráadásul korábban minden nap ott volt mindenki. Nem csapkodott, nem üvöltözött (bár felemelte a hangját), de rendkívül dühös volt! Ennek kapcsán rájöttem, hogy Gyurka bácsi is ember, tele indulatokkal – és önfegyelemmel. Szóval neki sem megy magától, ő is megküzd azért, hogy az lehessen, aki. Ezt érdemes tőle eltanulni!

Barát és beszélgetőtárs

Sosem értettem, hogy lehet ennyi türelme a csetlő-botló kamaszokhoz..., de – már felnőtt fejjel – hallottam tőle azt a mondatot, hogy „a kamaszokban van valami eredendő tisztaság”. Bennünket persze ugyanez fogott meg benne: tetszett nekünk, hogy inkább a Tempó vállalatnál dolgozott segédmunkásként, de nem volt hajlandó elárulni a hivatását.

Kamaszkoromban természetesen én is átestem a nagy problémán: hogyan köszönjek és szólítsam azokat a felnőtteket, akik közel állnak hozzám? A csókolom olyan kisgyerekes, a „Jó napot kívánok!” túl hivatalos, de azért mégsem szíázhatom le csak úgy, mintha a haverom lenne! Muszáj volt ezt egyszer Gyurka bácsival is tisztáznom, aki visszakérdezett: „Aput-anyut hogy szólítod?” Elmondtam. „Na, akkor az úgy nekünk is jó lesz!” – jelentette ki. Így alakult ki bennem a „szervusz Gyurka bácsi”, és az a meghitt, tegeződő hangnem, ami talán szükséges is volt az őszinte beszélgetésekhez, de ez a stílus sosem csúszott át tiszteletlenségbe. (Ugyanezt éreztem Szabó Laci bácsival is, akit még a saját gyerekeinek is magázniuk kellett.) Gyurka bácsi számára nem léteztek tabutémák vagy tabuszavak. Emlékszem, egyszer egy fiatalember azt mondta neki, hogy „az a baj, hogy az embert mindig csak szívatják ...” – erre csak visszakérdezett: „Mit jelent az, hogy szívatják?” – de nem akadt ki rajta, nem ítélte el, csak meg akarta érteni – majd elfogulatlanul folytatta a beszélgetést.

Gyurka bácsi végtelenül racionális volt, de ez még a vitáink során sem volt soha bántó. Ha akart, ugyan olyan meggyőzően tudott érvelni két ellentétes álláspont mellett is. Egyik lelki gyakorlaton például feltette a kérdést: „Melyik a lényegesebb: az, hogy miben hiszünk, vagy hogy mit teszünk?” Mindig gondolkodásra serkentett, sőt megkockáztatott: ez volt a fő célja! Nem a saját véleményét akarta belénk verni, hanem azt tartotta fontosnak, hogy rágjuk meg az élet legfontosabb kérdéseit, vitatkozzunk egymással és ez után alakítsuk ki a saját véleményünket. Néha úgy kellett noszogatni, hogy mondja el ő is a magáét – annyira nem akart bennünket befolyásolni. És ha engedett az unszolásnak, akkor ezt mindig a kör végén tette. Nagyon messze állt tőle az a papi felsőbbrendűség, hogy „majd én megmondom!” – egyszerűen tudta, hogy ez nem hatékony! Ellenkezőleg: mindig arra törekedett, hogy ne gondoljuk magunkat kívülállónak (klérus-laikus problémakör). Úgy tudott velünk lenni – közvetlen és bizalmas légkört teremtve –, hogy egyenrangúnak érezhettük magunkat.

A tanár

Persze nem tudta magát megtagadni, és sokszor kibukott belőle a tanár – de nem a tanár bácsi, hanem az a valaki, aki szeretné megmutatni, hogy a világ szép és érdekes, és hogy a versekben és a szépirodalomban milyen művészien van kifejezve mindaz, amit az Isten is kíván tőlünk. Sokat idézett nekünk Sík Sándortól, Sinka Istvántól, Arany Jánostól, Kosztolányitól, Babitstól, Szabó Lőrincről és másoktól ennek alátámasztására. Tanárként tehetséges volt abban, hogy felkeltse az érdeklődésünket, és mellesleg jó előadói készségekkel is rendelkezett: átélési képesség, hangsúlyozás, hatásszünetek stb. De a legfontosabb, hogy nem kívülről akart bennünket megváltoztatni, hanem a belső fejlődési igényünket motiválta és katalizálta.

Rebellis pap és teológus – kényszerforradalmár

Gyurka bácsi nem jókedvűből lett lázadó – az Élet hozta így! Önkéntelenül is Sam Carraclough mondása jut eszembe a Lassie hazatér c. műből: „Nincs két útja a becsületnek!” – Gyurka bácsi számára sem volt. Voltak, akik ezt megpróbálták és ideológiát is gyártottak hozzá (az Egyház túléléséért), de Bulányi Györgynek ez nem fért bele. Így vált ő kényszerűségből nemcsak a kommunista hatalom, hanem a saját egyháza kiteszítettjává is. Kényszerből – pedig csak tette a dolgát, amit az Isten által sugalmazott lelkiismerete hangja mondott neki. És persze vállalta mindazt, ami ezzel jár: 9 év börtönt, szabadulása után pedig a segédmunkát, kiközösítést. És közben **közösségvezetőként** szervezte Kolakovich páter hatására a kisközösségeket, melyek földalatti módon arra voltak hivatottak, hogy átmentsék a nehéz idők alatt is azokat az értékeket, melyeket a jézusi üzenet hordoz. Nem csak holmi szabadidős kikapcsolódás volt ám ez a résztvevők számára, hiszen alapos teológiai képzést is kaptak hozzá.

Gyurka bácsi ugyanis nem csak pap volt, hanem **szereény tudós** is egyben, aki nem sajnálta a végtelen mennyiségű, sziszifuszi munkát, hogy a görög nyelvű evangéliumok alapján a Jézus ajkára adott szavak jelentését minden előfordulási helyükön pontosan meghatározza és szintézisbe hozza. Ennek eredményét foglalta össze a KIO-ban (Keressétek az Isten Országát c. művében), hogy jobban megérthessük az Isten üzenetét.

„Mikor volt erre időd?” - kérdeztük egyszer tőle. Mint utóbb mesélte, segédmunkásként egy munkahelyi baleset következtében (ráesett egy vaslemez a lábára) sok ideje felszabadult „lábadozás” közben a 6 kötetes mű megírásához. Melyet közben – jó szokása szerint – közössége tagjaival „cenzúráztatott”.

Nekünk fiataloknak persze kétségkívül imponált ez a „vagányság” és ez az egész rebellis dolog. Menő volt számunkra, és talán ezért is választottuk őt szívesen lelki vezetőnek. Vagy hogy is volt ez? Nálam, mint aki beleszületett a Bokorba, egy kicsit másként!

Lelki vezető (és lelki vezetés)

Szüleim, mint minden normális szülő, természetesen a legjobbat akarja a gyermekének: a legjobb iskolát, zenetanárt, sebészorvost (ha műteni kell), és természetesen igaz ez a lelki vezetőre is. Szüleim tehát megkérték Gyurka bácsit, hogy legyen a lelki vezetőm, aki erre – *nemet mondott!* Nemet mondott, mert meggyőződése volt, hogy ennek az igénynek nem a szüleimből, hanem belőlem kell fakadnia! Tehát azt mondta anyuénak, hogy majd akkor vállalja ezt el, ha odaállok és én magam kérem ezt tőle. (Erre is sor került aztán, fél évvel vagy egy évvel később, de mind a mai napig emlékezetes maradt számomra ez a hozzáállása és jól összecsengett azzal a későbbi mondásával, hogy „*A Jóistennek csak gyermekei vannak – unokái nem!*”)

Gyurka bácsi tudta, hogy csak akkor lesz hatékony az együttműködésünk, ha ebben én is szívvel-lélekkel benne vagyok. Mert bele lehet ugyan születni a Bokorba, de erre is éppúgy igaz, hogy nagyon nehéz olyasmért lelkesedni és dolgozni, ami nem a saját, hanem a szüleink vágya volt. Szüleink nemzedéke ugyanis a múlt rendszer szellemi és lelki sivatagában óriási lelkesedéssel vetette rá magát Gyurka bácsi és a Bokor által kínált lelki oázisra és olyannyira magáénak érezte azt, mint a példabezédbeli „kincset talált ember”. A beleszülető utódoknak azonban szintén „*alanyi jogon*” kell eljutniuk erre a felismerésre, amit persze nem éppen könnyít meg a kamaszkor lázadásra kész lelkülete ... Úgyhogy nagyon vigyázzunk arra, hogy mit kényszerítünk rá értékrendünkől a gyermekeinkre, mert jobb, ha az életünkől tükröződik, hogy jó itt a Bokorban lenni, mintha csak a szájunkkal érvelnénk mellette. Arról nem is beszélve, hogy meg kell hagynunk nekik is a döntés szabadságát!

Szóval Gyurka bácsi lett a lelki vezetőm, de ezek az alkalmak sokkal inkább hasonlítottak egy-egy baráti beszélgetésre, mint a gyónásra – miközben ő a „fotőjben” ült, én pedig a kanapén. De tartalmi szempontból is „szintugrást” jelentettek ezek a gyónáshoz képest. Egyszer csak azt vettem észre, hogy kezdenek kikopni a notóriusan elkövetett bűneim, pedig milyen kényelmes volt korábban, amikor évekig nem kellett újraírni a listát (emlékszem, mindig a „veszekedtem a testvéreimmel” állt nagyjából az első helyen). Gyurka bácsi azonban (egy baromi idegesítő és egyben röhejes módszerrel) eliminálta őket. Nyilván nem ő találta föl a lelki tükör nevű spanyolviaszt, de azzal, hogy minden hónapban fel kellett írni a 10 legfontosabb bűnt, amitől meg akartam szabadulni, és ezekből aztán minden egyes nap le kellett osztályoznom a viselkedésemet, és vinni a havi összesítést a következő beszélgetésünkre – hát ennek végül a mégoly megrögzött rossz szokásaim sem tudtak sokáig ellenállni. Már én untam őket, egy idő után már nekem volt ciki újra ezekkel előhozakodni – inkább leszoktam róluk. Természetesen volt még szeretet-idő-pénzelszámolás, és mind a mai napig emlékszem, amikor a napirend összeállításánál az evés-ivás-alvás-tisztálkodás témakört Gyurka bácsi összefoglalóan a „biológia” szóval illette. Gyurka bácsitól tanultam meg azt is, hogy a káromkodás és a szitkozódás között különbség van – éppen az előbbit gyóntam meg, amikor kiderült, hogy valójában az utóbbit követtem el (tehát nem Isten nevét káromoltam, hanem „csupán” csúnya szavakat ejtettem ki a számon). Csúnya szavak helyett javasolta nekem egy megfelelően recsegő-ropogó szó kimondását (mint például „bútorraktár”) felhevült lelkiállapotaim csillapítására, de ebben végül nem voltam sikeres.

Még egy emlékem van lelki beszélgetéseink konkrét, gyakorlati hasznáról, bár nyilván több ilyen is volt. Mindig is gyakorlatias beállítottságú voltam, ezért őszintén felmerült bennem, hogy gimnázium után mi a fenének tanuljak tovább?! Inkább kétkezi, iparos munkát szerettem volna végezni. A szüleim persze nem örültek. Gyurka bácsi megjegyezte, hogy azt kell eldöntenem: elég, ha majd felnőtt koromban „Vincze úr” leszek, vagy ennél azért többre vágyom? Ez hatott – annak idején,

gyerekkoromban a munkásőrök és egyéb kétes egzisztenciák „urazták” egymást a lakótelepen, nem pedig a tiszteletre méltó emberek megszólítása volt. Jelenleg is olyan helyen dolgozom, ahol nem szokás a tudományos titulusokat (doktor, akadémia doktora, professzor stb.) használni.

A beosztással élő ember – az óramű

Gyurka bácsi nemcsak „papolt”, hanem ő maga is aszerint élt, mint amiket mondott nekem. A saját erőforrásait is mindig úgy osztotta be, hogy mindenre jusson, ami fontos – ezért is lett volna nehéz félvállról venni azokat, amiket mondott. A miséi másodpercpontossággal kezdődtek, és gyakran mondogatta, hogy a lelkiismeret a farzsebnél kezdődik: farzsebben a naptár, naptárban az időpont, teendők és ígéreteink, mindehhez pedig ragaszkodnunk kell! A bejegyzések és ígérek sorrendje egyúttal prioritást is jelent. Nem úgy megy az, mint manapság, hogy egy később érkező, érdekesebb elfoglaltság nyugodtan felülírhatja korábbiakat! Nem! Ha valakinek már megígértünk valamit, azt megtartjuk. Ez a természetes. Még ha 1 évvel korábban ígértük is meg. Én sajnos sokszor ütközöm ebbe a problémába manapság, amikor a társadalom enyhén szólva sem ilyen elvek mentén él! (Amikor például lovat tartottam, már ősszel megrendeltem neki egy mezőgazdásznál a nyár eleji szénát. Nem emlékeztettem rá külön, de amikor jött az aratás, elmentem hozzá, hogy elhozzam a 12 bálámot – már nem emlékezett az egészsre, eladta másnak).

Furcsa volt számomra, amikor Gyurka bácsi egyszer azt kérdezte – látva fiatalos nyűglődésünket egy nyaralásnál, a napi program összeállításánál: „Miért nem beszélitek meg előre? Mi, ha például zsongálni akarunk, akkor felírjuk, hogy 18-19 óráig kártyázás.” Megdöbbenem rajta, hogy akkor ezek szerint ilyet is lehet? A napirendbe nem csak a nemszeretem dolgok kerülhetnek?

Végül egy kis történet a pontossággal kapcsolatban. Az egyik Gyurka-bácsi-mise Pécelen volt, ami olyan jó egy és háromnegyed órára volt tőlünk. Kissé késésfélében voltunk, de menet közben, a 2-es metrón összetalálkoztunk Gyurka bácsival. Ott ült, vállán átvetve az elmaradhatatlan, kissé megviselt kék táskájával. Óriási kő esett le a szívünkről, hiszen ha a pappal megyünk, nyilván nem tudjuk lekésni a misét! Jó kedélyűen elbeszélgetett velünk – végig az Örs vezér térig, aztán onnan 61E-vel Rákoskeresztúrig. A mosoly csak akkor hervadt le az arcunkról, amikor odaérve a Pécelre menő busz megállójába, egyszer csak odakanyarodott Bene Béla a sárga trabantjával, Gyurka bácsi beszállt és még integetett is nekünk. Az arcán az tükröződött, hogy nyilván mi is gondoskodtunk már arról, hogy időben érkezzünk a misére (az persze szóba sem jött, hogy még hatan beüljünk a kis kocsiba). Mondanom sem kell, cefetül elkéstünk. Amikor bepironkodtunk a misére, Gyurka bácsi nem szólt semmit, csak nézett. Ez bőven elég volt ahhoz, hogy soha többet ne késsünk el a miséjéről. Ha bármit mondott volna, csak elrontja ezt a pedagógiai hatást. Persze az is igaz, hogy az Élet néha felülírhatja az amúgy üdvös pontosság követelményét. Anyuék például kb. fél órát késtek egy lelkigyakorlatról – nyilván nem volt egyszerű lerendezniük indulás előtt a gyerekeiket. Gyurka bácsi akkoriban még tapasztalatlanabb volt, és szóvá tette ezt. Anyu azzal reagált, hogy „Rendben, akár haza is mehetünk!”. Azt hiszem, mindkét történetből lehet tanulni valamit, és a kettő így, együtt teljes.

Gyurka-bácsi-misék

Ha már szóba kerültek a Gyurka-bácsi-misék, lássuk, hogy milyenek is voltak ezek! Arról már volt szó, hogy hajszálpontosan kezdődtek, de hogy mikor értek véget ... nos, az már más lapra tartozik. Általában Gyurka bácsi lakásán gyűltünk össze tízen-tizenöten, ami egy városmajor utcai, lift nélküli ház 3., vagy 4. emeletén volt. A kapukulcsot Teri néni engedte le egy WC-papírgurigára felcsévélt madzag segítségével, a lakásban pedig nem kellett levetni a cipőt – hacsak nem volt irtó nagy sár.

A mise egyébként rendkívül hagyományos keretek között zajlott, és illett felkészülten érkezni a tekintetben, hogy éppen évközi hányadik vasárnapon járunk és milyen szentnek az ünnepe van. Az evangélium felolvasásáig tehát minden olyan volt mint máshol, az összekötő szövegeket Gyurka bácsi a misekönyv alapján mondotta, bár néha a körben mellette ülőknek (akik szemükkal is követhették a szöveget) néha komoly erőfeszítésükbe került elfojtaniuk derültségüket, melyet Gyurka bácsi költői szabadsága idézett elő. Erre most csak két példát említek, de volt több is.

Az „Él és szeret” jobban beépült a tudatunkba, mint a hagyományos „Él és uralkodik” szöveg, de a „mindenható” sem úszta meg, mert ebből „mindentADÓ” lett az évek során. Félreértés ne essék: nem öncélú változtatások voltak ezek, hanem évek hosszú munkájával végzett teológiai tanulmányok végkövetkeztetései, vagy ha úgy tetszik: formába öntött alakjai. Ettől eltekintve azonban – nagyjából az evangélium felolvasásáig – minden forma pedánsan betartásra került, és ha valamiben, akkor legfeljebb abban különbözött ez a normál misétől, hogy a miénk körülményesebb és hosszabb volt, vagyis: meg volt adva a módja. (Itt jegyzem meg, hogy ebből a szempontból nekem Kovács Laci miséi jobban tetszettek, ahol „in medias res” alapon – kevés sallang után – egyből a közepébe csaptunk a lényegnek).

A változás a prédikációval kezdődött, pontosabban annak hiányával. Papolás helyett ugyanis egy kérdő mondatot fogalmazott meg Gyurka bácsi, majd elindította a kört a jelenlévők között születési sorrendben: a legfiatalabbtól az idősebbek felé. Ez abból a szempontból zseniális volt, hogy a „kisebkeknek” is meg kellett erőltetniük magukat és nem csak azt ismételték, hogy „amint azt már többen elmondották volt előttem ...”. Tehát ismét megjelent a gondolkodásra serkentés és önkéntelen bevonódás a folyamatba. A mise témáját azonban nem mindig Gyurka bácsi határozta meg, bármikor javaslatot lehetett tenni a következő alkalom kérdő mondatára. És volt egy időszak, amikor különösen is motiváltak voltunk ebben – csak nehogy megint a kommunáról legyen szó! Miután végigment a kör, a megszokott rend szerint folytatódott a mise, majd pár perc szünet után kezdődtek a lelki beszélgetések.

Mint a fentiekből is kitűnik, Gyurka bácsi viszonya az Egyházzal és a szertartásokhoz mindvégig egyértelmű és következetes volt. A mise formáit szigorúan megtartotta, és amikor el volt tiltva a templomi misézéstől, akkor ezt sem szegte meg, csak otthon, kint a természetben vagy valamelyik család lakásán misézett.

Még néhány személyes emlék a mise végéről.

Az egyik, amit viccesen gyertyaoltó tanfolyamnak is nevezett: az égő gyertya kanócat egy gyufaszállal be kellett meríteni az olvadt viaszba, az elaludt, utána pedig ismét ki kellett egyenesíteni. Így vált elkerülhetővé, hogy a kanóc füstöljön a láng eloltása után.

A másik emlékem, amikor valamelyik karácsony környékén a mise végén Gyurka bácsi kirakott 20-30 (általa már nem használt) könyvet egy asztalra, mondván: válasszatok! Máig emlékszem, hogy Ranschburg Jenő: A férfi és a nő c. művét választottam – egyrészt tetszett maga a tény, hogy ilyen témájú könyvei is vannak, később pedig a könyv stílusa és mondanivalója is. Talán még ma is tudnék belőle idézni néhány sort!

Vajon térítő volt Gyurka bácsi?

Ha már a papi hivatás rejtelseinél tartunk, bennem annak idején felmerült a kérdés, hogy egy ilyen kaliberű ember vajon hány tévelygő lelket térített meg? (Hú, de izgi, biztosan rengeteget!) A pontos válaszára már nem emlékszem, csak arra, hogy nagyon megdöbbenett. Mert vagy azt mondta, hogy egyet sem, vagy azt, hogy kettőt. Tehát valami irgalmatlanul alacsony számot. Itt persze a térítés hagyományos értelmezéséről van szó, tehát amikor egy ateistából istenhívőt farag az ember. (Gyurka bácsi sorsfordító, lélektani hatása nyilván több száz vagy több ezer ember életét is befolyásolhatta – köztük talán még a börtönőreiét is).

Visszatérve azonban az eredeti kérdésre, Gyurka bácsi ezzel kapcsolatban elmesélte az egyik börtönélményét. Ha jól emlékszem, egy filozófus (vagy csak filozofikus?) politikai elítélttel volt egy időben összezárva, és jókat vitatkoztak arról, hogy van-e Isten? A többnapos eszmecsere végén a társa így foglalta össze a vita eredményét: 1. Minden érvemet megcáfoltad! 2. Én egyik érvedet sem tudtam megdönteni 3. Következtetés: tovább kell magamat képezni, hogy meggyőzhesselek.

Ez a kis történet nagyon jól szemlélteti, hogy egymás meggyőzése sohasem valósulhat meg pusztán logikai, tehát racionális síkon. A viták és az érvek nyilvánvalóan hatnak ránk. De ez sosem direkt módon történik – esetleg csak néhány évvel később villan be valami, hogy „Jé, XY-nak annak idején talán tényleg igaza volt!”. Az emberek ugyanis általában (Gromon Bandi szavaival) nem eszmét-,

hanem *rögeszmét cserélnek* egymással, amihez persze foggal-körömmel ragaszkodnak. Még akkor is, ha racionálisan ezt már nem tudják megindokolni. Úgyhogy nem, a szó klasszikus értelmében Gyurka bácsi nem volt térítő – de fáradhatatlan apostolkodása sokunk életére volt hatással. Ateistára és kultúrkeresztényre egyaránt!

Az író és előadó

Ha lenne olyan mondás, hogy „amit ma leírhatsz, ne halaszd holnapra!”, azt bizonyára Gyurka bácsiról formázták volna, aki szerintem nyíltan grafomán volt, sőt másokat is erre buzdított! Az írásait felidézve találtam ki az alábbi kifejezést, ami szerintem hűen tükrözi a lényegét: Gyurka bácsi valójában *humán mérnök* volt, csak ő nem épületeket és gépeket, hanem írásműveket tervezett. Cizellált, tökéletesre esztergályozott mondatok és mondanivaló jellemzi, írásai pedig – néhány ritka kivételtől eltekintve – nem kifejezetten a könnyű olvasmányok közé tartoznak. Emlékszem, amikor annak idején a KIO-t olvastuk, a 7 perc/oldal kifejezetten jó teljesítménynek számított – feltéve persze, hogy egyetlen hivatkozást sem olvastunk el a lap alján, melyek hosszú, tömött sorokban hirdették, hogy a szerző következtetései messze nem légből kapottak.

Gyurka bácsi írásait tartalmaz mondanivaló és kínos pedantéria jellemzi – néha akár a szöveg esztétikai értékének rovására is. Jómagam például gyakran lettem rosszul az alábbihoz hasonló, pontosságra törekvő, -ás, -és képzős megfogalmazásoktól: „Isten ügyéért gondban *levés*” és társai. Másrészt voltak rigolyái, például, hogy a „való” kifejezés valójában fölösleges és mindig körülírható másként. Miután elmondta nekem, hogy erre ő 20 év elteltével jött rá, Gyurka bácsi iránti tiszteletből én is elkezdtem kerülni ezt a szót irodalom dolgozataimban és másutt. Valójában ma sem használom, és mind a mai napig eszembe jut az erről folytatott beszélgetésünk, ha ezt a szót látom leírva.

Gyurka bácsi nagyon jó előadói készségekkel rendelkezett, de mégis nehéz volt végighallgatni, amikor egy általa gondosan előkészített és írásban megfogalmazott anyagot olvasott fel. Egyszerűen nem volt eléggé élő így az előadás, és azt vettük észre, hogy már nagyon várjuk a végét – gyakran próbáltuk a kezében tartott lapok száma alapján megállapítani, hogy „hol tartunk”, de ez csak akkor működött jól, ha a már felolvasott lapokat letette az asztalra. Pedig kitűnően hangsúlyozott és tartott hatásszüneteket, ahol kellett. Miért volt ez így? Talán azért, mert a legtöbb ember vizuális típus, és nem tudja mindazt a sok értékes kis részletet pusztán a fülén keresztül befogadni, ami egyáltalán nem okozna gondot, ha mindezt maga előtt látná. Szerintem viszont nem baj, ha egy előadás kissé pongyolább a leírt szövegnél, sőt sokkal könnyebben befogadhatóvá válnak azok a mondatok, melyek a hallgatók és az előadó között feszülő inspirációs térben születnek meg. A leírt előadászöveg egyébként nemcsak Gyurka bácsira volt jellemző, hanem a Bokor előadóinak nagy többségére is. És bár a leírt szöveg célja általában a hallgatóság idejének kímélése volt, mégis, amit nyertünk a réven (időtartás és pontos megfogalmazás), azt rendre elvesztettük a vámon: az élettelséget.

Amikor viszont Gyurka bácsit váratlanul kérték föl egy előadás megtartására, amire nem tudott előtte írásban felkészülni – ezek mindig szenzációsan sikerültek! Próbáltuk is feleséggel rábeszélteni arra, hogy térjen át erre a stílusra, de azt mondta, hogy ilyenkor mindig fél, hogy kicsúszik az időből. Ha viszont verset olvasott föl, vagy akár egy általa írt novellát, akkor ez nem akadályozta az élményt.

Az egyszerű és hiteles ember

Gyurka bácsi fentiekben felvázolt vonásai még valamivel kiegészültek, amit szintén testközelből láthattunk. Ez pedig az egyszerűség és hitelesség. Lakásberendezése, bútorai és az öltözködése mind azt sugallták, hogy nála tényleg a lényeg a fontos! Lehet, hogy a szőnyeg kopott volt, hogy a WC-kefe kukoricacsuhéból volt fonva, de jól látszott, hogy van egy fontossági sorrend, melyben a dolgok szolgálják az embert, és nem megfordítva. A gazdag könyvtár volt az igazi kincs, és nem az egyszerű ruha, cipő vagy miegyéb. Egyik kiránduláson például kiderült, hogy nadrágját a munkaruhaboltban vásárolta, mert így olcsóbb és tartósabb volt.

Ez az egyszerűség, valamint a nála tapasztalt lelki-szellemi és gyakorlati munka összhangja jelentette számunkra azt a hiteles embert, akire muszáj volt odafigyelni, mert nemcsak tiszteltük, hanem

becsültük és szerettük is őt! Már csak azért is, mert sosem akart másnak látszani, mint aki, mondani-valója pedig összhangban állt az életével. Mindez pedig odavezetett, hogy nekünk is muszáj volt elgondolkodnunk azon, hogy vajon beérhetjük-e a vasárnapi kereszténységgel, vagy ennél azért többet is remélhet tőlünk a Teremtő?!

Emléktöredékek és legfontosabb tanításai – számomra

Hálás vagyok Gyurka bácsinak, hogy nem volt olyan téma, amiről ne beszélgethettem volna vele – feltéve persze, hogy volt hozzá elég merszem. Az egyik ilyen, számomra fontos téma a **szerelem** volt. Kedves emlékem ezzel kapcsolatban, hogy a férfiszíveket megdobogtató lányokat (tehát akibe az ember szerelmes lesz) Gyurka bácsi általában a „Mancika” általános gyűjtőnévvel emlegette. (Mulatságos volt, mert a mi gyerekkorunkban már nem dívott ez a keresztnév vagy becenév.) És persze muszáj volt megkérdeznünk: „Gyurka bácsi, te sohasem voltál szerelmes?” – „Dehogynem!” – „Hát akkor?” – „Nem volt időm ezzel foglalkozni. Éppen benne voltam egy irodalmi pályázat elkészítésében, de az illető (Mancika) nem tudott 2 évet várni arra, hogy találkozzunk”. Természetesen azt is megkérdeztük tőle, hogy ha már úgylis eltöltötték a papi szolgálattól, akkor nem akar megházasodni? „De már olyan bolondot nem teszek!” – mondta, és nevetett a maga jellegzetes módján. Ide illik még az a csodálatos népdal is, amit tőle hallottam először énekelni és a szövege is nagyon megfogott: „El kéne indulni, meg kén' házasodni”.

Papság, cölibátus: természetesen bennem is felmerült gyerekkoromban, hogy hátha a papi pálya lenne megfelelő számomra. Igaz, hogy mire Gyurka bácsival találkoztam, ez már elmúlt, de tőle hallottam az alábbiakat: „Nem tudom már őszintén rábeszélni a fiatalembereket a papi pályára és az ezzel járó cölibátusra, mert már nem hiszek abban, hogy cölebszként értékesebb munkát végezhetnének az Isten Országá szempontjából, mint családapaként vagy családayaként.”

Női egyenjogúság: írói fantáziája végtelen volt, melyet egyik írása is jól tükröz: „Hová menjen az Istenlánya? (Gondolom, hogy ezt az elnevezést az Emberfia mintájára alkotta). Az írás lényege talán az, hogy ha már Jézusnak nem sikerült elérnie a férfiak körében a tudatátalakítást, mert azok állandóan pozícióharcra, önmegvalósítással és háborúkkal voltak elfoglalva, talán jó lenne elküldeni a lányát a nőkhöz és asszonyokhoz, akiknek nincs idejük a gyerekek gondozása mellett ilyen hiábavalóságokra. Nagyon tetszett ez az írás!

Lelkiismeret: „Nem hordhatom a lelkiismeretemet mások zsebében”. Ezt a mondását feltehetőleg a háborús bűnösök szokásos védekezése indukálhatta („én csak parancsra tettem”), de amúgy is megállja a helyét: gondolkodjunk, döntsünk, cselekedjünk – és mindezért vállaljuk a felelősséget! Az élet minden területén. Másként megfogalmazva: hibázhatunk, de ezért ne másokat okoljunk! Kamaszlelkemhez szóló telitalálat volt ez a mások zsebében hordott lelkiismeret szöveg!

Bűn: nincs rá egzakt meghatározás. Ami az egyik ember számára bűnnek számít, az a másinak nem és fordítva. Hogy is van ez? Gyurka bácsi választotta szét és tette helyre a fejében az objektív és a szubjektív bűn fogalmát. Mert bizony, a lelkiismeretünk sem egyforma, és ezt nagyban befolyásolja a neveltetésünk és a környezetünk. Az pedig ugyancsak igazságtalan dolog lenne, ha Isten nem a saját zsinórmértékünk/értékrendünk/iránytűnk alapján ítélne meg bennünket, még akkor is, ha ez objektíve bűnt eredményez. Éppen ezért fontos ez a szétválasztás! No meg azért, hogy könnyebben tartózkodjunk mások elítélésétől.

Ítélet: fogalomtisztázás – megítélni szabad, elítélni (bírói értelemben) nem. Abból viszont tudunk épülni, ha embertársaink cselekedeteiről értékítéletet alkotunk, tehát összevetjük a saját értékrendünkkel és következtetéseket vonunk le arra nézve, hogy számunkra megengedhetők, követendők vagy éppen kerülendők ugyanezen cselekedetek?!

Előítélet-mentesség: Gyurka bácsi sok helyre elment, ahová talán nem minden bokortag szerint kellett volna. Voltak, akik óvták és féltették őt például Csiszár Jenő műsorától, ahol egy gyilkossal kellett egy asztalhoz ülnie (neki, az erőszakmentesség prófétájának). Féltették, hogy ízekre szedik és megszegyenítik a nagy nyilvánosság előtt, de nem így történt – éppen ellenkezőleg: a végén még a kecec újságíró is a hatása alá került. Gyurka bácsi más irányokból is elfogadott meghívásokat – mondjuk így finoman: a magyarság mellett elkötelezett társaságok részéről.

Erről én már nem rendelkezem tény- és élményszerű információkkal, de úgy sejtem, hogy itt sem tett mást, mint hirdette az evangéliumot, és nem volt hajlandó beskatulyázni ezeket az embereket. Nem tudom, csak találgatok ...

Vezérelv, szeretetparancs: „Jónak kell lenni!” – mondta Gyurka bácsi. Úgy vélem, hogy ebben az egyetlen mondatban minden lényeges benne van! Kikapuk nélkül. Az imádság célja az, hogy lelkiismeretünket az isteni Léleknek megfelelően alakítsuk, és akkor már csak követnünk kell a lelkiismeret hívó szavát. Jónak kell lenni – és pontosan érezni fogjuk, hogy mikor cselekszünk ez ellen. Mindegy, hogy mi van az evilági ország törvényeinek szövegében vagy a kisbetűs részben. Egy kérdést kell feltennünk mindennap: mennyire hasonlít lelkiismeretünk szava ahhoz, amit az Isten kíván tőlünk, és mennyire tudtunk ma ennek megfelelni? Ez alapján tudni és érezni fogjuk, hogy merre tovább?!

Zárás

Gyurka bácsi személyét és gondolatait felidézve felmerül a kérdés, hogy miért vagyunk most itt? Csak azért, hogy nosztalgiázzunk? Vagy van még aktualitása a Bokornak és üzenete számunkra Gyurka bácsinak, amit itt és most érdemes megfontolnunk? Azt gondolom, hogy igen! Tény, hogy ma már rengeteg módja van annak, hogy az értelmes ember eltöltse az idejét, képezze magát, barátokat szerezzen, vagy éppen jótékonykodjon. De mégis van valami, amit én eddig csak a Gyurkabácsi-féle Bokor közösségekben láttam. És ami ezeket valamennyi más formációtól (önképzőkörök, gittegyletek, vallási közösségek, zabhegyezőkörök és társaiktól) megkülönbözteti. És ez a valami az **elfogadásra törekvés**. Amikor megelégszünk azzal, ha közös a nevező, mert így már tudunk együtt dolgozni, a többi különbözőséget pedig megpróbáljuk elfogadni. És valljuk be, mostanában nagyon elkényelmesedtünk ezen a téren, mert már Bokron belül is oly nehéz tolerálnunk, ha valaki különbözik tőlünk. Ennyire hat ránk a külvilág? Már mi is jobban szeretjük a feketét vagy a fehéret és egyre inkább zavarunk az árnyalatok? Vagy csak sokkal szélesebbre nyílt az olló, ami a ezeket a különbségeket jelzi? Akár anyagi értelemben (jóléti és „rosszléti” ág), akár ideológiai megosztottság terén. Nem tudom, de úgy vélem, hogy Gyurka bácsi integratív, mindenkit egybeszerető személyiségének éppen ez az üzenete számunkra. Itt és most, 11 évvel a halála után. Hogy ismét feladatunk van, mert folyamatosan jönnek az új kihívások! Az alapfeladat persze ugyanaz (Isten Országának építése már itt a Földön is), de egy teljesen új környezetben kell dolgoznunk. Ahol a régi sémák már nem működnek, újak pedig még nincsenek vagy épphogy csak kialakulóban. Miközben persze ezer új dolog vonja el a figyelmünket (Vö: „...ezer bűn nyelve lobog benned mint a tűz és lelked már nem is egyéb mint ez a tűz ...” /Babits/).

Oly nagy a kísértés, hogy a tőlünk különbözőket beskatulyázzuk és kiteszítjük! Gondoljunk csak a mai evangéliumra: „Óvakodjatok az írástudóktól!” Miért is? Mert nekik minden jár: előre köszönés, első helyek, felélik az özvegyek házáat és ráadásul még képmutatók is! Jól megtanultuk a leckét: írástudók és farizeusok? Pfuj! – szitokszó. Pedig Gromon Bandi értelmezése szerint az eredeti szöveg nem általánosít, hanem így fogalmaz: „Óvakodjatok *azoktól* az írástudóktól, akik...” Hoppá! Ugye, milyen könnyű átesni a ló túloldalára? Ne tegyük!

Ha Gyurka bácsi szellemisége még fontos a számunkra, akkor inkább gondolkodjunk, ne hagyjuk magunkat megvezetni és törekedjünk arra, hogy embertársainkat megértsük és elfogadjuk. Közösségen belül és kívül egyaránt.

Ebben segítsen bennünket a Jóisten! Amen!